

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Редакція висловлює подяку Тетяні Щегринець
за допомогу в роботі над проєктом

Перекладено за виданням:
Setterfield D. Bellman and Black : A Novel / Diane Setterfield. —
New York : Atria/Emily Bestler Books, 2014. — 336 p.

Переклад з англійської *Ірини Бондарєвої*

Дизайнер обкладинки *Іван Дубровський*

- © Diane Setterfield, 2013
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2024
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2024

ISBN 978-617-15-0715-9
ISBN 978-147-67-1199-7 (англ.)

Я чув, проте від тих, хто не може знати достеменно, що в останні хвилини перебування людини в нашому світі усе її життя проноситься перед очима. Якщо це справді так, то якийсь цинік, напевно, припустив би, що свої останні миті Вільям Беллман швидше за все присвятив обмірковуванню нескінченних рахунків, контрактів і ділових угод, з яких складалося його життя. Насправді ж, коли Вільям Беллман підходив до межі з тим світом — межі, до якої рано чи пізно підійдемо всі ми, — його думки були про тих, хто вже опинився на тій незвіданій території: дружину, трьох дітей, дядька, кузена й кількох друзів дитинства. А після того як він пригадав усіх близьких, залишилася ще мить на останній спогад. Він відкопав у пам'яті згадку, поховану там понад сорок років тому. Згадку про грака. Ось як усе було.

Віллу Беллману виповнилося десять років та чотири дні, а радість від святкування дня народження ще сповнювала його серце. Вони з друзями гуляли полем, що пролягало між річкою та лісом; полем, куди зліталися граки, які шумно махали крилами й упевнено дзьобали землю в пошуку різних личинок. З Віллом був його кузен, Чарльз, який з часом мав успадкувати Беллманську фабрику. Їхні батьки були рідними братами, і хоча це звучить просто, та це не так. Ще був Фред, старший син пекаря. Родичі його матері розводили молочну худобу. Говорили, що ніхто з дітей у Віттінгфорді не харчується краще за Фреда, і він справді мав такий

вигляд, ніби його годували самими булочками й вершками. Хлопчина мав білі зуби, м'ясисте тіло та міцні кістки й любив поговорити про пекарню, яка одного дня перейде до нього. Четвертим був Люк, син коваля. Він навіть не сподівався що-небудь успадкувати, адже мав купу старших братів. Його яскраво-руде волосся палахкотіло за милою, принаймні тоді, коли не було вкрите шаром бруду. Від школи він тримався на безпечній відстані. Не бачив у ній жодного сенсу. Якщо хочеться, аби тебе відлупцювали, це бажання можна вдовольнити й удома. Від дому теж тримався на безпечній відстані й повертався туди, хіба вже як зовсім згодніє. Коли не міг добути їжу жебракуванням, він крав плоди в садках і на городах, а коли їх не було, то крав усе, що міг знайти. Треба ж хлоп'язі щось їсти. Люк був безмежно відданий матері Вільяма, яка іноді давала йому хліб і сир, а одного разу навіть дозволила обгризти курячу тушку.

До початку цього літа кожен з хлопчаків жив своїм життям, однак потім щось їх зблизило, і цим «чимось» став їхній вік. Усі вони народилися в один рік, ба навіть в один місяць. Символічний ювілей невидимою силою об'єднав їх. Однак не лише дружба збирала їх в заростях чи на полях тими серпневими днями. Ще було суперництво.

Вони бігали наввипередки, лазили по деревах, влаштували жартівливі битви та змагання з рукоборства. З кожним ярдом вони бігли ще швидше, а кожна наступна гілка відкривала ширші обрії. Вони під'юджували одне одного до все більш ризикованих витівок і ніколи не відмовлялися від нового виклику. Вони сміялися із саден, синці вважали знаками пошани, а шрами — трофеями. Щодня і щохвилини хлопчакі мірялися силою зі світом та одне з одним.

У десять років та чотири дні Вілл був задоволений і світом, і собою. Він знав, що ще не швидко стане дорослим, але що вже вийшов із дитячого віку. Усе літо він прокидався

вдосвіта від бездушного каркання граків, які вмощувалися на деревах за маминим будинком, і відчував, як набирається сили. Тепер кухні й саду йому вже замало — тепер його вабили поля, річка й дерева. Навіть небо належало йому. Він мав ще багато чого навчитися, але вірив, що це вдасться легко, як і все в житті. А поки Вілл пізнавав світ, він міг донесхочу насолоджуватися новим і таким радісним відчуттям своєї вправності.

— Б'юсь об заклад, що влучу он в того птаха, — Вілл показав на гілку дерева, що виднілося в даліні. То був один з дубів, що ріс неподалік його дому. Сам будинок теж виднівся, частково схований за живоплотом.

— А ось і не зможеш, — дражнився Люк, який щойно вимерся на насип. Він показав кудись у далечінь. — Вілл каже, що поцілить у того птаха.

— Та нізащо, — хором вигукнули Чарльз і Фред, однак теж наблизилися, щоб подивитися, чи вдасться Вільяму спроба.

Птах — грак чи ворона — сидів на гілці дерева, що росло аж на іншому кінці поля.

Вілл витягнув з-за пояса рогатку, а потім влаштував справжнісіньку виставу з пошуків найбільш вдалого каменя. Вибір найкращих «снарядів» хлопці вважали особливою майстерністю. Саме тому високо цінувалося вміння обрати правильний камінець, і хлопці могли годинами сперечатися про їхній розмір, форму, структуру чи колір. Очевидно, що скляні кульки перевершували будь-які кругляки, однак мало хто був готовий пожертвувати такою цінністю. Десь у глибині душі Вільям був упевнений, що згодиться будь-який округлий гладкий камінчик, але намагався надати події певної таємничості, а тому не поспішав.

Тим часом друзі зацікавилися рогаткою Вілла, яку той на час пошуків довірив своєму кузену. Спочатку Чарльз не

надав їй великого значення, але потім відчув, як зручно вона лежить у руці, й почав уважніше вивчати зброю. З ручки плавно виходили два ріжки й утворювали майже ідеальну літеру Y. Не вірилося, що таке насправді створила природа. Можна обшукати увесь ліс і не знайти настільки досконалої гілки. Вілл мав гостре око.

Фред також розглядав рогатку. Він насупився, кутики його рота опустилися, й здавалося, ніби він оглядав шматок погано збитого масла.

— Це не ліщина.

— Ліщину легше різати, — прокоментував Вілл, не відволікаючись від пошуків, — але це не означає, що треба брати саме її.

Ще вдома він добряче нагострив ніж. Потім видерся на дерево і терпляче пиляв гілку, яку угледів із землі. Гілка виявилася досить старою, уже і згрубіла, але водночас не втратила пружності.

Сідло рогатки хлопці одразу впізнали: Вілл узяв його зі своєї попередньої, а до цього вирізав із язичка старого черевика. Завдяки маленьким акуратним надрізам, зробленим гострим лезом, шкіру було легко розтягнути так, щоб туди можна було покласти снаряд. А ось іншу деталь вони раніше не бачили. На рівні сідла Вільям проробив неглибокі надрізи завширшки з дюйм. У центрі кожного надрізу прив'язав вузьенькі смужки шкіри, які кріпилися до сідла. А вище й нижче вузлика намотав нитку, яка акуратно прилягала до надрізів біля смужок. Чарльз захоплено провів по них пальцями. Уміла робота, але сенсу в ній він не бачив.

— Нащо ти так зробив?

Люк узяв рогатку і собі провів пальцем по сідлу.

— Зупиняє сідло, еге?

Вілл знизав плечима:

— Я поки ще спостерігаю. Приціл ні разу за цей час не збився.

До сьогодні хлопчачки навіть не уявляли, що така ідеальна рогатка може існувати. Вони завжди вважали, що лише вищі сили або ж доля можуть вирішувати, вийдуть подібні речі вдалими чи ні. І шанси складали один до п'ятдесяти, зовсім не на вашу користь. Але у рогатці Вілла все було продумано до дрібниць. Він сам її такою зробив, а потім ще й удосконалив.

Люк перевіряв пружність шкіряних джгутів. Досить непогано, але він не міг стриматися, щоб не зробити свій внесок до такої завидної рогатки. Тож хлопчик поплював собі на пальці й ніжно розтер слину по смужках.

Коли Вільям нарешті знайшов придатний камінець, він поглянув у бік дерева і здивувався, що птах і досі там. Вілл забрав у друзів рогатку і вклав «снаряд» до сідла. Хлопець був досвідченим стрільцем. Мав гостре око, міцну руку. Багато тренувався.

Але птах сидів занадто далеко.

Перевішивши погляд зі зброї на ціль, хлопці вишкірилися і захитали головами. Віллове вихвалання було настільки сміховинним, що й сам він мало не розсміявся. Але зухвальство, властиве десятилітнім, упевненість у власній силі й спритності пересилили. Хлопчик перестав зважати на насмішки товаришів.

Поки його очі проводили дугу — неможливу дугу — від «снаряда» до цілі, мозок обраховував, вивіряв і давав вказівки кожній частині тіла. Ступня трішки змістилася, вага рівномірніше розподілилася тілом, м'язи ніг, спини, плечей приготувалися, пальці вміло обхопили рогатку, а руки востаннє перевірили натяг. Він відтягнув сідло.

У момент запуску каменя — хоча ні, раніше, десь у тумані, коли розумієш, що запуск уже неминучий — він відчув

справжній триумф. Хлопчик, рогатка, камінь. Мозок, око, тіло. Він знав, що не промахнеться, і «снаряд» вилетів.

Камінь довго летів по заданій траєкторії. Або так лише здавалося. Принаймні Вільям сподівався, що минуло вдоволь часу і птах встигне змахнути крилами та злетіти з гілки. Камінь просто впаде на землю, а грак десь у небі глузуватиме собі з невдахи.

Але чорний птах не поворухнувся.

Камінь досяг верхньої точки дуги й почав знижуватися. Запала тиша. Вільям мовчав. Увесь всесвіт завмер. Рухався лише камінь.

Ще є час, думає Вільям, я можу закричати, птах злякається і полетить. У роті пересохло, а мить усе тягнулася — довго, повільно, нестерпно.

Камінь завершив політ.

Чорний птах упав.

Хлопці спантеличено втупилися в порожню гілку. Не вже це справді сталося? Не може бути! Але ж вони бачили на власні очі... Три голови вмить повернулися до Вільяма. Він не відводив погляду від гілки, на якій ще мить тому сидів птах. Перед очима досі маячила картина, як він падає, і тепер хлопець намагався осягнути цю подію.

Голосний крик Фреда перервав мовчанку — і три пари ніг помчали до дерева через усе поле. Люк зашпортався об коріння і загруз у ямках, тож, як завжди, відстав від хлопців. Оговтавшись, Вільям кинувся навздогін. Коли він нарешті добіг, друзі вже сиділи навшпиньках біля дерева. Вони посунулися, аби й він міг побачити, що там.

На траві лежав птах. Грак. Точніше — грачення з іще чорним дзьобом.

Отже, це правда. Він це зробив.

Раптом Вілл відчув, як у грудях щось ворухнулося, неначе хтось вийняв з нього орган і вставив замість нього

щось невідоме. Тілом почало ширитися невідоме раніше почуття. Воно прокладає собі шлях венами, розтікалося від грудей аж до ніг. Воно розросталося в голові, заклало вуха, заглушило голос і скупчилося у пальцях. Не в змозі проронити й слова, він відчував, як воно вкорінюється, проростає усередині.

— Ми можемо поховати його, — запропонував Чарльз. — Влаштуємо церемонію.

Ідея провести подібний обряд і так відзначити дивовижну подію сподобалася хлопцям. Але перш ніж вони встигли обговорити деталі похорону, Люк невпевнено — що вікликало сміх у товаришів — узявся за кінчик крила й обережно розправив його. Промінь сонця, що пробивався крізь густу крону дерева, упав на мертвого птаха, і чорне раптом виявилось не чорним — крило заграло відтінками синього, фіолетового й зеленого. Кольори мінилися. Вони грали, мерехтіли й ніби випробовували око й розум. У той момент кожен задумався, а чи птах справді мертвий? Але він безумовно помер.

Хлопці щось пробурмотіли і знову втупилися у Вілла. Ця краса у першу чергу належала йому. Люк осмілів та підняв птаха.

— КРАА!

Він удав, що кидає трупик на Фреда та Чарльза — не на Вілла, — і обоє хлопчаків скрикнули й різко сахнулися назад, проте вже за мить полегшено розсміялися. Потім з мертвим птахом почав бавитися Фред. Він розмахував крилами, зображав політ і захоплено наслідував каркання. Вілл видавав із себе сміх. Усередині ще вчувався відгомін неспокою. Легені втомилися.

Невдовзі Фред відчув огиду від такої забавки. Вони всі її відчули. Маленька голова в'яло звисала з тільця, пір'я розчепірилося. З відразою Фред відкинув трупик на землю.